

ВИДАНЄ „ПРОСЬВІТИ У. Н. СОЮЗА”.

”ENLIGHTENMENT”

Ч. 7. Рік II.

Vol. II. No. 7.

За Липень-Серпень 1915.

July-August

ІЛЮСТРОВАНА ЗБІРКА.

Ціна 20 цнт.

Entered as second-class matter February 6, 1914, at the post office
at Jersey City, New Jersey, under the Act of August 24 1912.

ВИДАНЄ „ПРОСЬВІТИ” У. Н. СОЮЗА.

Ч. 7. Рік II.

Vol. II. No. 7.

За Липень-Серпень 1915

July-August

З М І С Т:

	Сторона
Вуси (3 ілюстрації) - - - -	3
Катерина (3 ілюстрації) - - -	21
Нін і Семіраміда (2 ілюстрації) -	49
Лист турецького султана Запорож- ським козакам - - - - -	70
Відповідь Запорожських козаків турецькому султанови (1 ілю- страція) - - - - -	71
Алькоголізм і діти - - - -	72

ЦІНА 20 ЦЕНТІВ.

З друкарні „Свободи“ — 83 Grand St., Jersey City, N. J.

1915

ENLIGHTENMENT

Published bi monthly

THE BOARD OF EDUCATION OF
THE UKRAINIAN NATIONAL ASSO-
CIATION OF AMERICA

at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Terms of Subscription:

U. S. A. .... 75 c. a year
To other countries: \$1.00 a year
Single copy..... 10 c.

Літ сорок назад, а може й більш, вибрали мене в засідателі*). За молоду служив я в воєнній кавалерії ще. так знаєте — не хотілось мені зроби́ть ся тим крюком. Ну, дворянство**) стало прохати: Послужи — кажуть — громаді, — годі тобі сливи сушити, та солити, та наливати. Сьміють ся, бачите: бо я з Опошні; а тут ще жінка присікалась: дучше — каже, служити, чим байдики бити та з Марією Уласовною в маряжа**) грати! (Була у нас сусідка така, знаєте, як співають: Іду собі підекакую...) Нічого було робити, от я й згодивсь.

Через неді́ль дві, прислали мені повістку, що губернатор утвердив вибори, і щоб я неукоснитель-

*) Выборный уряд при давних російських судах.

**) Дворянством та Марією Уласовною в маряжа

но†), з полученія сего прибув в город Полтаву „для принесенія достодождной присяги”††).

Виняла жінка зі скрині мій миліціонний козакин*): що порвалось — позашивала, та швиденько й випроварила, і з Марією Уласовною не дала попрощать ся; і в голову собі не клала, яке мене лихо там стерегло...

В неділю, після служби присягали, і з собору**) прямісінько поїхали до нашого предсідателя учинить явку. А предсідателем був тоді той,, що прозвали: велике діло — опеньки. Не хочу його й згадувати, бо вмер, — цур йому, щоб ще й вилаяв! — Приїздимо, ввійшли в передню; на дверях стоїть лакей в каптані, в німецьких галанцях**), не з наших, — з предсідателем з Москви приїхав.

— А що, — питаємо: — чи прийма?

— Нікакє нітс, — каже: — єго превосходительство не ізволять принимать, неугодно ли вам росписать ся? — І показує пальцем на книгу, що лежить на столі в зелених палятурках.

Глянули ми один на другого, здвигнули плечима, та й стоїмо як вкопані; не знаємо що й рорить. Тоді не було ще у нас того звичаю, що як розвозять ту гаспидську візиту та приїде менший до старшого, то не дає білетика, а тільки розписуєть ся.

---

†) Негайно.

††) Для зложеня належдої присяги.

*) Війсковий каптан.

**) Церква.

**) Штанцах.

— Что-ж господа, — каже лакей, — роти пороззявляли? Извольте записивать ся.

— На бісаж? — питаєм.

— Так угодно — каже — єго превосходительству.

Стали совітовать ся, що воно за нечиста мати ся книга. Один каже: „се, може, той альбом, що на память вірші пишуть та пробиті стрілами серця малюють”. Другий каже: „може хотілось председателю побачить, який у кого почерк...” А лакей так над душею й стоїть: „пишіть та й пишіть!” — От Кирило Онуфрієвич Пищи-Муха, як письменнійший між нами, й каже: „може він дума, що ми й писать не вміємо?” — Взяв перо, трошки подумав, та й начеркав:

„При сей вірної оказії, спішу виразить душевное мое прискорбіє і сердечное сокрушеніє, что по непредвидимим обстоятельствам лишон счастья лично засвидѣтельствовать мое глубочайшее уваженіє і преданность, з которими почтеннійше честь імію пребить Вашего Превосходительства всепокорнійший”... Та й закрутив... (Деб то йому не написать; сам тер ся по тих Петенбургах!).

Дає перо, — так всі від нього, як від чорта жахають ся. Один одного штовха: „бери ти!” — „ні, ти бери!”

Далі до мене: „починай, — кажуть, як тобі не вигадать? Ти-ж на всю Опошню брехун!” — Взяв я те прокляте перо, думаю: щоб мені написать йому на память? Встромлю в чорнилицю, налагоджусь писать і знов стромляю: нічого в голову не лізе! А тут ще кругом обступили, дивлять ся, а ла-

кей трохи в потлицю не штовха. Примірявсь — примірявсь, а далі й думаю: Він дуже ласий до дівчат, нехай же посьмість ся, — взяв та й надрочив:

„І вчора галушки й сьогодні галушки,
Прийди, прийди, серденько, на білі подушки.
І учора куліш, і сьогодні куліш,
Прийди, прийди, серденько, мою душу потіш”
Підписав ся, та ще й закарлюгу загнув, як хвіст у хорта. Тут вже за мною й другі почали, хто написав:

„Спробувать пера й чорнила,
Що в ньому за сила.
Так перо пише,
Як муха дше!”

Хто розмазав ся тим „глубочайшим”, а покійник Назар Семенович Тушу — Табунець Буланенький, при сій вірній оказії, ще й жалобу на свого сусіда написав, що зів у його „многopлодного” індіка. От так занекуємось, і диявольський лакей аж морду на бік гне та регочеть ся.

— Не скажуть вам, — каже, — его превосходительство за ето писаніє епасіба!

— А щож? — кажу, — як вміли, так і написали; йомуж схотілось нашого писаня, — нехай і читає по суботах.

Після сього розіхались гарненько по кватирах і пі гадки собі. Аж у вечері приніс до мене палатський сторож бумагу. „Прочитайте”, каже, „і розпишіть ся”. Що за вража мати! — думаю; яку моду вигадали! Так бачите воно й легенько розписувать ся! Прочитав, — тільки й написано:

„Его превосходительство, господин статский совітник і разних орденів кавалер, предлагаєть Г.

г. членам всенепремінно явить ся к'нему завтрашняго числа в десять часов*) по полунощі”.

Се, думаю собі, на закуску пригласа, та взяв і рзписав ся: „Буду; хліба-соли не цураюсь”. Хто його в біса й сподівався, яка там хліб-сіть буде!

На другий день, як раз в десять часів, зібрались ми до предсідателя. Ходимо по сали; вже й одинайцять прокукало, — ні сам не виходить, ні закуски не приготовляють, а вже пораб і червяка заморить. Оттак додержав нас до дванайцятого часу; далі лізе з кабінета в мундурі, в білих штанах, щось на шиї телішаєть ся, ще й перстїнь на палець настромив. Тільки виткнув ся з дверей, так на мене й витріщивсь, посатанїв, аж з виду зблід. Тут йому кланяють ся; хто бубонить: „Чість імію явить ся”; а він, ні на кого не глянувши, прямісінько до мене, як крикне:

— К кому ви явились?

Дивлюсь на його; чи не здурів? — думаю: чого се він так грима? А він вдруге дужче:

— Я вас спрашиваю, к кому ви явились?

— К вам, — кажу.

— А я кто такой? — пита і сам чортом на мене дивить ся.

— Хведор Іванович, — кажу.

— Не Хведор Іванович, а ваше превосходительство, — знов затріщав: — господин предсідатель, ваш начальник, милостивий государ мой! — аж зацінівсь з серця.

---

*) Завтра по десятій годині.

Тю на твого батька! думаю собі, чи ти сказив ся, чи натріскав ся кукульвану?... А він скільки глотки своє: К кому ви явились?

— К вашому превосходительству, — кажу: нехай, думаю, по твому буде.

— А как ви явились? отвічайте милостивий государ мой! Как ви явились?

Що за напасть така? Не знаю, що йому й казать.

— С достодолжним уваженієм*), — кажу.

— Разві**) в таком виді, — кричить, — являють ся к начальству з достодолжним уваженієм? Посмотріте ви на себя!

Оглянувсь я на себе, все обстоїть благополучно: медалі висять, червоний пояс і шабляка біля боку. Далі обернув ся до товаришів та й питаю:

— Чи не знаєте хоч ви, чого від мене треба його превосходительству, господину предсідателю, нашему начальнику?

— Як розсердить сяж, так Боже мій милостивий! Підскакує як зінське щеня**), і приска — неначе сукно мочить!

— Ви, милостивий государ мой, — репетує, — не імієте должной атенції к начальству, не ісполняете установлених форм, нарушаєте государственния узаконенія! Я вас в двадцять четири часа предам суду!

---

*) З належним поважанем.

**) Чиж.

**) Сліпий звір, з роду кротів. Дуже злий; як розлютуєть ся, то плигає і підскакує на аршин і вище.

— Як буде за що, — кажу, — то можна й зараз предать суду... Позвольте, — кажу, крутнувши вуса, — і мені вас спросить: Чого вам од мене треба? Хиба, кажу, дворянство на те мене вибрало, щоб на мене кричали, як на лакея?! — Та се кажучи, ще й шабелькою стукнув. Досаднож, їй Богу, стало! Що за чортова мати, думаю: прилип до мене, як шевська смола до чобота. Так куди! Піп своє, а чорт своє!

— Молчать! — кричить: — ви еще осьмілюєтесь разсуждать! Посмотріте*) в зеркало, в каком виді ви явились к начальнику!

Тут повів мене до зеркала; дивлюсь! козакин мій заціпнутий на всі гаплики, медалі висять; і прочеє де розірвалось — позашивано; все обстоїть благополучно...

— Что, — пита, — видите?

— Нічогісінько, — кажу, не бачу, чого вам од мене схотілось?

— Как — чего! — знов закричав — на каком основанії ви осьмілились явить ся ко мні в усах? Ви тепер, состоїте в гражданской службі, а потому право ношенія усов на вас не распространяет ся**).

— З сьогоб і почали, — кажу — як не распространяеть ся, то й виголюсь. Нічого було й кричать, як на живіт: себ, — кажу, і губернатор і сам міністер так глотки не драв!

— Прошу не разсуждать, — каже — а испол-

---

*) Подивіть ся.

***) Право ношеня вусів на вас не розтягаеть ся.

нять, что вам приказивають: чтобы сего же дня выбрили уши, а не то — я вас под арешт посажу!

Далі визвіривсь на прочих і каже: Я вас призвав, милостиві господарі, чтобы выразить вам крайнее мое неудовольствие за то неуважение і непростительную дерзость, которую вы учинили вчерашняго числа вашим неуместным поступком! *)

— Позвольте узнать, ваше превосходительство, — почав Пищи-Муха, — в чем заключается неуместный наш поступок, учиненный вчерашняго числа из котораго можно бы усмотреть неуважение к вашему превосходительству і непростительную с нашей стороны дерзость?

— Как — из котораго? — крикнув; — а как вы могли позволить себѣ писать в визитной книгѣ такую дичь: І галушки і куліші, і жалоби записывать, словно на почтовой станціи, — когда вам слѣдовало только записать ваши фамиліи... Это просто бунт против правительства!...

— Наши іменниі списки, — знов почав Пищи-Муха (а він вже такий був, що хоч кому носа втре), — доставлені уже вашему превосходительству: слѣдовательно ми нікак не могли предполагать, чтобы вам предстояла надобность в наших фамиліях, а полагали**), что ваше превосходительство интересовались болѣе на щот наших почерков і словочинения, а потому каждый из среди нас, по

---

*) Я визвав вас, ласкаві панове, щоб висказати вам мое крайнее недоволеніе за той брак поважания і крайнее грубиянство, якого вы допустили ся вчера вашим поступком.

**) Отже ми ніяк не могли припускати, щоб вам було треба наших прізвищ, а припускали і т. д.

мірі сил своїх, потщил ся виразить свої чувства і мисли, нікак не предполагая, чтобы ваше превосходительство...

— Ну, довольно, довольно! (допик — таки його Пищи-Муха!) — ви, — каже, як маятник в часах: Торкни вас раз, то ви десять раз завиляете. Тепер, господа, — каже, повертаючись на всі сторони, — ізвольте отиравлять ся; на первий раз я вас прощаю, но в другой — будьте осторожні: я не люблю шутить! А ви, милостивий государ, — каже, глянувши на мене, — чтобы сію мінуту обрились! понімаєте?

— Як не поніять! — кажу — у мене є дурень, що сливи стереже, тай і той вас пойме.

На се хотів був він обізвать ся, та попірхнувсь: скоріш в кабінет, і зачинивсь: обридло вже й йому гримать, прискать і підскакувать. Стали й ми виходить, похваляєм ту гаспидську закуску, а секретар наш, Хома Петрович, де не взяв ся, до мене й собі:

— Як можна, — каже, — в гражданській ву-
си носить!

— Та хоч ви мовчіть, кажу; — чорт батька зна, з чого таку куру підняли! Не то вуси, — і борода ділу не поміша!

— А в визитній книжці і на обявительному листу, — каже — що ви написали?

— Поцілуйте мене сьогодні, — кажу, — а я вас завтра.

Не став з ним і розговорювать, і без його гірко на душі, так досада й розбира, так і поверта назад, щоб хоч вилаять і родового сина. Скільки на світі

явсь, — тільки деколи з жінкою; а тут і не встерігсь, відкіля та й сварка вирвалась, бодай йому до смерти так підскакувать та прискать!

Прийшов на квартиру, зараз достав з шкатулки бритву, намиливсь, черк, в друге... так мої вуси, неначе скошена трава, і впали на рушник. Як глянув же я на себе в зеркало так батечки... аж злякавсь, сам себе не пізнав, чорт батька зна, на кого похожий; і рот кривий, і щоки позападали, і ніс похнюпивсь: зовсім не я, а Німець Адам Іванович Фрік, що в Кременчуку шльонку розбирає!... Щоб мені до завтрього не дожить, коли брешу! В перший раз, як живу на сьвітї, довелось мені зголить вуси, лучшеб було і не дожить до сього лиха! Як би знав, що зроблюсь таким паскудним, то Бог мене побий, колиб збрив хоч би не то що під суд, — хоч би жили з мене тягли!" І кому що з того прибуло, що я без вусів? Кому вони мішали: чи їсти, чи пити, чи, як, кажуть, вірою й правдою служити?... Як я теперички до жінки верну ся?? Як я гляну в вічі Марії Уласовні?... Згадав я й літа мої молодії: не одна, було, глянувши на мої вуси, збирала губки на оборочку, не одна і цілувала і милувала їх!... Отак журю ся, а сльози кап--кап!... Здаєть ся, і за старшим сином так не вбивавсь, як помер! Мій Боже милий! подумав, ударивши себе в груди; за що ти мене так люто покарав?...

Нічого було робить більш у Полтаві, бо в довжність велено вступать*) тільки через тиждень, от я й поїхав до дому. То було як їдеш, то знай гукаєш на кучера: торкай, хлопче, торкай, —

---

*) Уряд приказано обняти.

а теперечки сиджу собі, схиливши голову, неначе мене на шибеницю везуть, пари з рота не пущу; хиба як швидко побіжить, то озвеш ся: не жени коней потюмиш! — Так вже наровлю, щоб мені у ночі прийхат, бо жінка тоді була не порожня, то думаю, собі, як гляне разом на мене, та злякаєть ся, то ще (нехай він скажить ся) приведе Адама Івановича Фріка. Підїзджаю до свого двору, — уже зовсім смерклось, і в будинку не сьвітить ся; вилажу з брички, а тут як загавкають на мене собаки! — Тю, дурні! — кажу, — хазяїна не пізнали! — Хотїв був погладить, так бісові собаки глянули на мене, та в ростїч. Увійшов тихенько в сїни... так якось чудно, матері його біс, будьто й не я, — здаєть ся й хата не моя, їй же Богу правда!... Отож, кажу, як загавкали собаки, жінка й прокинулась; чує — хтось увійшов.

— Хто там! — пита.

— Се я, — кажу.

— На когож там собаки гавкали?

— Не знаю.

— Та йдиж, — крадеш ся!

А в мене такий звичай був, що, було, як приїду до дому то зараз, хоч і в ночі, всіх розбурхаю: з дітьми граюсь, з жінкою цілуюсь, бабусю Оришку, що за дітьми приглядує, зачіпаю, а теперечки як тать, мов той злодій крадусь, — не знаю, на яку їй стушить. Підійшов до кровати, а жінка протягує до мене руки цілувать ся. Поцілувались, а вона:

— Хто се? — та мене рукою по губах... Як наробить репету: Ой, лишечко! Злодій!... Оришко, вогню, вогню!

Я її уговорюю, — так куди! не слуха: і руками й ногами від мене.

— Не підступай! — кричить, — не підступай!

Всіх дітний переполошила, та вже Оришка прибігла з сьвічкою. Витріщивсь на мене, дивлять ся... здасть ся й я, так не яж: нема вусів!

— Що се з тобою сталося? — пита жінка; — чи ти живий чи мертвий? а сама аж пополотніла, трусить ся, неначе тряця її трясе.

— Тим то й моє лихо, — кажу, — що живий!

— Що з собою зробив? — пита, — оглашений!

— Сеж, кажу, — дяка тобі: тепереньки вже не буду байдики бить, та з Марією Уласовною в ма-р'яка грать!

— На щож ти вуси збрив? — пита.

— Тепер состою в гражданській, кажу, як і мені казали: — потому право ношенія усів на мене не розпространяють ся.

— Чи він п'яний, чи здурів? — каже жінка, глянувши на Оришку; та як заголосить, як вдарить себе в груди, а за нею дівтора й Оришка, а бісові собаки почули, ну й собі і вшють і скиглять, так — що Боже мій милостивий, такий гвалт підняли, хоч з хати, — та що з хати! — з села тїкай... просто кінець сьвіта наступає.

Оттак цілієйську нічку рюмали, і я з ними; спл'яну та плачу. До крові собі губи подр'япав. Хочу, знаєте, вус крутнуть, хан за губу, — нема нічого, і вдряпну...

На другий день така напала на мене нудьга, хоч крізь землю провалить ся. Що кому не скажеш, ніхто мене не слуха: діти од мене одвергають ся, жінка хлипа, ні одна дворова собака, матері їх біс,

Оришка прибігла з свічкою.

до рук не йде. Думаю собі: Що мені на сьвітї робить?... А тут стали сусіди навідувати ся і Марія Уласовна прийшла, а я від них ховаюсь, та лице закриваю, неначе — ка-зна що таке... Йї же Богу правда! На третій день зовсім таки ослаб — еле*) дишу: груди мені заложило, живіт підвело (за три дни шматка хліба в роті не було): не знаю вже, чи голова в мене на плечах, чи може кавун. Зовсім таки налагодив ся вмирати, хоч за попом посилять!...

Коли на моє щастя, — так вже Бог милосерний не схотів посиротить моїх діточок, — приїздить Григорій Григорович Захарченко, оттой, може чули, що в чорта виграв би тяжбу**), — так кажу приїздить; як глянув на мене — і назад відступив.

— Що се з тобою, братіку? — питає.

— Пропадаю, — кажу — се моя за мною прийшла!

— Та не бреши — каже — тебе ще й полїном не добеш. Тільки — каже, приглядаючись, — дуже спаскуднів. Чого се?

— Хиба вам повилазило? — кажу.

— Вуси збрив?

— Еге!

— На біса? — питає.

— Нечиста мати в гражданську понесла, так теперички право ношенія усов на мене не розпространяєть ся.

— Хто се тобі вигдавав?

— Його пре... теє, — кажу, щоб йому добра не було!

*) Ледви.

**) Пропало

— Брехали його батька сини тай він з ними,
— каже, — тиж з мундіром в одставці?

— Так що? ?

— Так коли мундір на тобі, каже, спасибі йому,
— так і вуси при тобі!...

— Йй Богу?

— Побачиш, — каже, — я тобі й указ*) дам.

— Батьку мій рідний, — кажу на сьвіт ти мене народив! — Як скочу з кровати, ну його обнімать на цілувать, а він мене однихає.

— Ну тебе к бісу, — каже, — як шпильками шпигаєш! — Бачите, одросли трошки вуси, так щітина й колеть ся.

Теперички, спасибі їм, понасилали тих томів**): що треба, хоч не скоро, а налапаєш, а тоді скоріш скарб знайдеш, як чого тобі треба. Не у всякім повіті були такі й люде, як сей — що розказую — Захарченко; шукають, було, шукають, тай плюнуть... Таке лихо було не повірите: коли скажуть, що право ношенія — не то вусів — голови на твоїх плечах не розпространяєть ся, то не турбуйсь шукать, чи воно правда, чи брехня, стинай голову, та так і ходи. Щоб я пропав, коли не правда!

Ну, як почув я від Захарченка про той указ, то де в мене й сила взялась! Повеселів, як на сьвіт народив ся. Зараз жінка поставила нам закуску, випили по чарці, по другій, старої, бутельки зо дві сливянки, а тимчасом запрягли мені бричку, та скільки видно й заторохтів з Захарченком. Доро-

---

*) Розпорядок.

***) Томи із законами.

гою, щоб мене не побачили, обв'язав ся платком, тільки очи й блищать. Хто не стринеть ся, пізна мене по конях: і пита:

— Чого се ти обв'язав ся?

— Бишиха*), — кажу, — нарядилась.

Приїхав до Захарченка. Як дав він мені той указ, то неначе рідного батька побачив!... Ну теперички, думаю, ваше пре... теє... чий чорт буде старший!

Вернув ся до дому і два місяці висидів в карантину, поки вуси не повідросли так, що вже й жінка зі мною цілуєть ся, і люди слухають, і собаки на мене не гавкають. Вже й з Марією Улавною в маряжа граємось, а тут така піднялась переписка! З Полтави повістка за повісткою! Неукоснительно, с получения сего, імієте явить ся. — А я їм в одвіт: По случаю приключившей ся внезапно**) болізни! — Ще з місяць подождав, так як вже стали закручувать ся, поїхав в Полтаву.

Тільки приїхав, зараз натяг на себе козакин, причепив шаблюку та й пішов у палату, себто вчинить явку. Вхожу в присутствіє... Як гляне на мене г. предсідатель, так його й зжолобило, аж носом закрутив.

— Что это, милостивый государ мой, — крикнув, — ви уклоняєтесь од служби і вторично осміливаєтесь явить ся ко мні в усах!

— Се, — кажу, — ще не вуси, а усишки, а от як виростуть, то будуть усища! — А сам держусь за той указ, як сліпий за поводача.

---

*) Недуга така — флюксія.

**) Несподівано, нагло.

Се ще не вуси, а усишни...

—І!... як закричить, та підскоче, та присне! я вас, милостивий государ мой, в двадцять чети-ре часа...

— Не горячіть ся, — кажу — кров спортите, а ось подивіть ся! — Та тиць йому в руки указ. Дивись, думаю, хоч повиплазять...

Прочтав, — якось чудно, луна очима, губи дріжать...

— Хо... Хома П... Петрович! — каже, запи-няючись: — что это такое?

Хома наставив око:

— Внеочайший, каже.

— Без вас знаю, — каже предсідатель, — а роспространяєть ся ли право ношенія усов?

Хома крут-верть, сюди-туди, нічого робить.

— Роспространяєть ся, — каже.

Товариші дивлять ся на мене, перелякались, думають собі: Буде мені халена! А я дивлюсь на супротивників, так їх очима й їм, та вуси кручу. Предсідатель глянув на секретаря, повертілись в двох сюди-туди, та й посідали тихенько: ні один царп з рота не пустив. Що думаю собі, піймали облизня?

Так оттака то чудасія була з моїми вусами! Як би не той указ, то можеб довелось і пропасти! Зга-дуючи проиле, пераз думав: правду люди кажуть, що за Богом молитва, а за царем служба ніколи не пропадає. За пятнайцятилітню безпорочну вису-жив такн собі те, що теперички ніяке превосходи-тельство на сьвітї не збріє мені вусів, — от що!...

Олекса Стороженко.

Тарас Шевченко.

Катерина.

(Василію Андрієвичу Жуковському на пам'ять 22. квіт-
ня 1838 р.).

I.

Кохайте ся, чорнобриві,
Та не з Москалями,
Бо Москалі — чужі люде,
Роблять лихо з вами.
Москаль любить жартуюч
Жартуючи кине;
Піде в свою Московщину,
А дівчина гине.
Як-би сама, ще б нічого,
А то й стара мати,
Що родила на світ божий
Мусить погибати.
Серце вяне співаючи,
Коли знає, за-що:
Люде серця не питають,
А скажуть: „ледащо!”

Кохайте ся ж, чорнобриві,
Та не з Москалями,
Бо Москалі чужі люде,
Сьміють ся над вами.

Не слухала Катерина
Ні батька ні неньки,
Полюбила Москалика,
Як знало серденько.
Полюбила молодого,
В садочок ходила,
Поки себе, свою долю
Так занаштила.
Кличе мати вечеряти,
А донька не чує:
Де жартує з Москалком,
Там і заночує.
Не дві ночі карі очі
Любо цілувала,
Поки слава на все село
Недобрая стала.
Нехай собі злії люде,
Що хотять, говорять:
Вона любить, і не чує,
Що вкрало ся горе.

Прийшли вісти недобрії, —
В поход затрубили;
Пішов Москаль в Туреччину, —
Катрусю накрили.
Не чула ся, та й байдуже,
Що коса покрита:
За милого, як співати,

Любо й потужити.
Обіцяв ся чорнобривий,
Коли не загине,
Обіцяв ся вернути ся:
Тоді Катерина
Буде собі Московкою,
Забудеть-ся горе;
А поки-що, нехай люде
Що хотять говорять.
Не журить ся Катерина —
Слізоньки втирає,
Що дівчата на улиці
Без неї співають.
Не журить ся Катерина,
Вмисть-ся сльозою,
Возьме відра о-півночі,
Піде за водою,
Щоб вороги не бачили;
Прийде до криниці,
Стане собі під калину,
Заєпіває „Гриця”.
Виспівує, вимовляє,
Аж калина плаче.
Вернула ся — і раденька,
Що ніхто не бачив.

Не журить ся Катерина,
І гадки не має,
У новенькій хустиночці
В вікно виглядає.
Виглядає Катерина...
Минуло пів року;
Занудило коло серця,

Заколело в боку.
Недужає Катерина,
Ледве-ледве дине.
Вичуняла, та в запічку
Дитину колеше.
А жіночки лихо дзвонять,
Матері глузують,
Що Москалі вергають ся
Та в неї почують:
— „В тебе дочка чорнобрива,
Та ще й не єдина,
А муштрус у запічку
Московського сина.
Чорнобривого придбала...
Мабуть сама вчила...”
Бодай же вас, цокотухи;
Та злидні побилі!...

Катерино, серце моє!
Лишенько з тобою!
Де ти в світі подінеш ся
З малим спротою?
Хто спитає, привітає
Без милого в світі?
Батько, мати — чужі люде,
Тяжко з ними жити!

Вичуняла Катерина,
Одсуне кватирку,
Поглядає на улицю,
Колише дитинку;
Поглядає: нема, нема!
Чи то-ж і не буде?

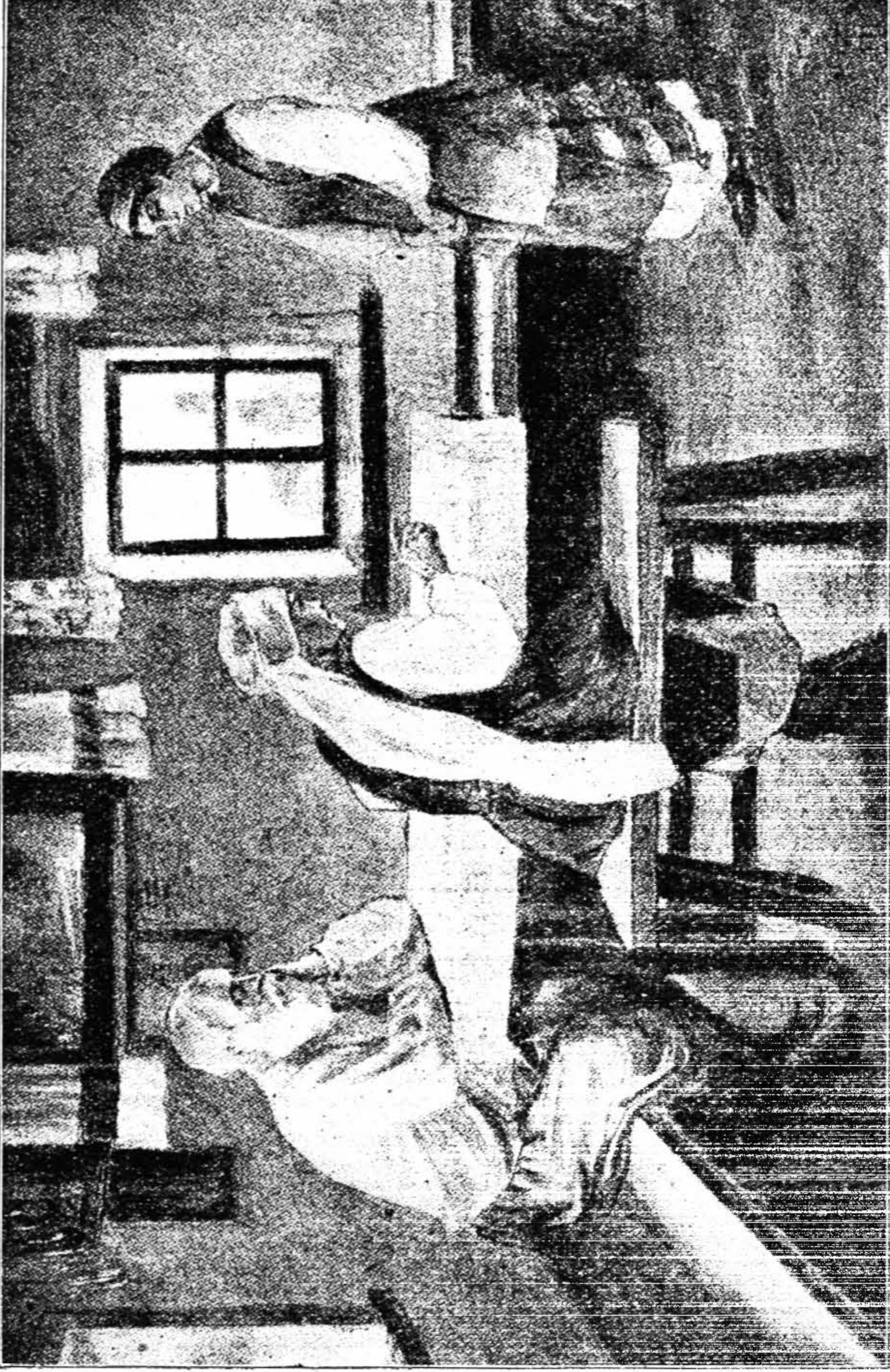
Пшла б в садок поплакати,
Так дивлять ся люде.
Зайде сонце, Катерина
По садочку ходить,
На рученьках поєсть єсна,
Очиці поводитьъ:
„Оттут з мунтри виглядала,
Оттут розмовляла,
А там... а там... єсну, єсну!”
Та й не доказала.

Зеленіють по садочку
Черешні та вишні;
Як і перше виходила,
Катерина вишла.
Вишла, та вже не єсває,
Як перше єсвала,
Як Москаля молодого
В вишник дожидала.
Не єсває чорнобрива,
Кляне свою долю.
А тим часом вороженьки
Чинять свою волю,
Кують річи недобрї.
Що має робити?
Як-би мїлий чорнобривий,
Умів би спшити...
Так далеко чорнобривий,
Не чує, не бачить,
Як вороги єсміють ся їй,
Як Катруся плаче.
Моє рбїтий чорнобривий

За тихим Дунаєм;
А може — вже в Московщині
Другую кохає!
Ні, чорнявий не убитий,
Він живий, здоровий...
А де-ж найде такі очі,
Такі чорні брови?
На край світа, в Московщині,
По тім боці моря,
Нема нігде Катерини, —
Та здалась на горе!...
Вміла мати брови дати,
Карі оченята,
Та не вміла на сім світі
Щастя-долі дати.
А без долі біле личко —
Як квітка на полі:
Пече сонце, гойда вітер,
Рве всякий по волі.
Умивай же біле личко
Дрібними сльозами!
Бо вернулись Москалки
Іншими шляхами.

II.

Сидить батько кінець стола,
На руки схилив ся,
Не дивить ся на світ божий:
Тяжко зажурив ся.
Коло його стара мати.
Сидить на ослоні,
За сльозами ледве, ледве
Вимовляє доні:

Сидить батько кінець стола...

„Що, весілля, доню моя?
А де-ж твоя пара?
Де сьвітилки з друженьками,
Старости, бояре?
В Московщині, доню моя!
Іди ж їх шукати!
Та не кажи добрим людям,
Що є в тебе мати.
Проклятий час-годинонька,
Що ти народилась!
Як би знала, до схід сонця
Була б утопила:
Здалась тогді б ти гадині,
Тепер — Москалеві...
Доню моя, доню моя,
Цвіте мій рожевий!
Як ягідку, як пташечку,
Кохала, ростила
На лишенько... Доню моя!
Що ти наробила?...
Оддячила!... Іди ж, шукай
У Москві свекрухи!
Не слухала моїх річей,
То її послухай!
Іди, доню, найди її,
Найди, привітай ся,
Будь щаслива в чужих людях,
До нас не вертай ся!
Не вертай ся, дитя моє,
З далекого краю!...
А хто-ж мою головоньку
Без тебе сховає?

Хто заплаче надо мною,
Як рідна дитина?
Хто посадить на могилі
Червону калину?
Хто без тебе грішну душу
Поминати буде?
Доню моя, доню моя,
Дитя моє любе!
Іди од нас!...”

Ледве, ледве

Поблагословила:
„Бог з тобою!” та, як мертва,
На діл повалилась.

Обізвав ся старий батько:
„Чого ждеш, небого?”
Заридала Катерина,
Та бух йому в ноги:
„Прости мені, мій батечку,
Що я наробила!
Прости мені, мій голубе,
Мій соколе милий!”
— „Нехай тебе Бог прощає
Та добрії люде;
Молись Богу та йди собі —
Мені легше буде”.

Ледве встала, поклонилась,
Вийшла мовчки з хати;
Остали ся сиротами
Старий батько й мати.
Пішла в садок у вишневий,

Богу помолилась,
Взяла землі під вишнею,
На хрест почепила;
Промовила: „Не верну ся!
В далекому краю
В чужу землю чужі люде
Мене заховують;
А своєї ся крихотка
Надо мною ляже,
Та про долю, моє горе,
Чужим людям скаже...
Не розкажуй, голубонько,
Де б ні заховали,
Щоб грішної на сїм сьвітї
Люде не займали!
Ти не скажеш... ось хто скаже,
Що я його мати!
Боже ти мій! лихо моє!
Де мені сховатись?
Заховаюсь, дитя моє,
Сама під воду,
А ти гріх мій спокутуєш
В людях сиротою,
Безбатьченком!...”

Пішла селом,
Плаче Катерина;
На голові хустиночка,
На руках дитина.
Вийшла з села — серце ниє;
Назад подивилась,
Покивала головою,
Та й заголосила.

Як тополя, стала в полі
При битій дорозі;
Як роса та до схід сонця,
Покапали сльози.
За сльозами за гіркими
І сьвіта не бачить,
Тільки сина пригортає,
Цілує та плаче.
А воно, як янгелятко,
Нічого не знає,
Маленькими ручицями
Пазухи шукає.
Сіло сонце, з-за діброви
Небо червоніє;
Утерла ся, повернулась,
Пішла... тільки мріє.

В селі довго говорили
Де-чого багато,
Та не чули вже тих річей
Ні батько ні мати...

Оттаке-то на сїм сьвіті
Роблять людям люде!
Того вяжуть, того ріжуть,
Той сам себе губить.
А за-віщо? Сьвятий знає!
Сьвіт, бач-ся, широкий,
Та нема де прихилитись
В сьвіті одиноким.
Тому доля запродала
Од краю до краю,
А другому оставила

Те, де заховують.
Де-ж ті люде, де-ж ті добрі,
Що серце збиралось
З ними жити, їх любити?
Пропали, пропали!

Єсть на сьвіті доля,
А хто її знає?
Єсть на сьвіті воля,
А хто її має?
Єсть люде на сьвіті,
Сріблом, золотом сяють,
Здаєть-ся, панують,
А долі не знають, —
Ні долі ні волі!
З нудьгою та з горем
Жупан надівають,
А плакати — сором.
Возьміть срібло, золото,
Та будьте багаті,
А я возьму сльози —
Лихо вилівати;
Затоплю недолю
Дрібними сльозамц,
Затопчу неволю
Босими ногами!
Тогді я веселий,
Тогді я багатий,
Як буде серденько
По волі гуляти!

III.

Кричать сови, спить діброва,
Зіроньки сияють,
По-над шляхом, щирцею,
Ховрашки гуляють.
Спочивають добрі люде;
Що кого втомило:
Кого щастя, кого сльози,
Все нічка покрила.
Всіх покрила темнісінька,
Як діточок мати.
Де-ж Катрусю пригорнула?
Чи в лісі, чи в хаті?
Чи на полі під копою
Сина забавляє,
Чи в діброві з-під колоди
Вовка виглядає?
Бодай же вас, чорні брови,
Нікому не мати,
Коли за вас таке лихо
Треба одбувати!
А що дальше спіткаєть-ся?
Буде лихо, буде!
Зострінуть ся жовті піски
І чужії люде,
Зострінеть-ся зима люта.
А той чи зостріне,
Що пізнає Катерину,
Привітає сина?
З ним забула б чорнобрива
Шляхи, піски, горе:

Він як мати привітає,
Якб рат заговорить...

Побачимо, почуємо...

А поки — спочину,
Та тим часом розпитаю
Шлях на Московщину.
Далекий шлях, пани брати,
Знаю його, знаю!
Аж на серці похолоне,
Як його згадаю.
Попоміряв і я колись —
Щоб його не мірять!...
Розказав би про те лихо,
Та чи то-ж повірять?
„Бреше”, скажуть, „сякий-такий!”
(Звичайно не в очи)
А так тільки псує мову
Та людей морочить”.
Правда ваша, правда, люде!
Та й на-що те знати,
Що сльозами перед вами
Буду виливати?
На-що воно? У всякого
І свого чимало.
Цур же йому!... А тим часом
Кете лиш кресало
Та тютюну, щоб, знаєте,
Дома не журились;
А то лихо розказувать,
Щоб бридке приснилось!
Нехай його лихий возьме!
Лучше ж поміркую,

Іде шляхом молодиця...

Де то моя Катерина
З Івасем мандрує.

За Києвом та за Дніпром,
Пі-під темним гаєм,
Ідуть шляхом чумаченьки,
„Пугача” співають.
Іде шляхом молодиця,
Мусить бути з прощі.
Чого-ж смутна, невесела,
Заплакані очи?
У латаній свитинощі,
На плечах торбина,
В руці цішок, а на другій
Заснула дитина.
Зостріла ся з чумаками,
Закрила дитину,
Питаєть-ся: „Люде добрі!
Де шлях в Московщину?”
— „В Московщину? отсей самий.
Далеко, небого?”
— „В саму Москву. Христа ради
Дайте на дорогу!”
Бере шага, аж трусить ся:
Тяжко його брати!
Та й на-віщо?... А дитина?
Вона-ж його мати!
Заплакала, пішла шляхом,
В Броварях спочила,
Та синові за гіркого
Медяник купила.
Довго-довго сердешная
Все йшла та питала;

Було й таке, що під тином
З сином ночувала...

Бач, на-що здали ся карі оченята:
Щоб під чужим тином сльози вилити!
Ото-ж то дивить ся та кайтесь, дівчата,
Щоб не довело ся Москаля шукать,
Щоб не довело ся, як Катря шукає...
Тоді не питайте, за-що люде лають,
За-що не пускають в хату ночувать.

Не питайте, чорнобриві,
Бо люде не знають;
Кого Бог кара на сьвітї,
То й вони карають...
Люде гнуть ся, як ті лози,
Куди вітер віє.

Сиротині сонце сьвітить
(Сьвітить та не гріє) —
Люде б сонце заступили,
Як-би мали силу,
Щоб сироті не сьвітило,
Сльози не сушило.

А за-віщо, Боже милий,
За-що сьвітом нудить?
Що зробила вона людам,
Чого хотять люде?
Щоб плакала!... Серце моє!
Не плач, Катерино!
Не показуй людам сльози,
Терпи до загину!
А щоб личко не марніло
З чорними бровами,
До схід сонця, в темнім лісі

Умий ся сльозами!
Умиєш ся, не побачать,
То й не засьміють ся;
А серденько одпочине,
Поки сльози льлють ся.

Оттаке то лихо, бачите, дівчата!
Жартуючи кинув Катрусю Москаль.
Недоля не бачить, з ким їй жартувати,
А люде хоч бачать, та людам не жаль.
„Нехай”, кажуть, „гине ледача дитина,
Коли не з’уміла себе шанувать!”
Шануйте ся ж, любі, в недобру годину
Щоб не довело ся Москаля шукать!

По-під тиньню ночувала,
Раненько вставала,
Поспішала в Московщину;
Аж гульк — зима впала.
Свище полем заверюха,
Іде Катерина
У личаках — лихо тяжке! —
І в одній свитині.
Іде Катря, шкандибає;
Дивить ся — щось мріє...
Либонь ідуть Москалики...
Лихо!... серце мліє...
Полетіла, зостріла ся,
Пита: „Чи немає
Мого йвана чорнявого?”
А ті: „Ми не знаєм”.
І, звичайно, як Москалі,
Сьміють ся, жартують;

„Ай да баба! ай да наші!

Каво не надуют!”

Подивилась Катерина:

„І ви, бачу, люде!

Не плач, сину, моє лихо!

Що буде, то й буде!

Піду дальше, — більш ходила...

А може й зострину;

Оддам тебе, мій голубе,

А сама — загину!”

Реве, стогне хуртовина,

Котить, верне полем;

Стоїть Катря серед поля,

Дала сльозам волю.

Утомилась заверюха,

Де-де позіхає;

Ще б плакала Катерина,

Та сльоз більш не має.

Подивилась на дитину:

Умите сльозою

Червоніє, як квіточка

В-ранці під росою.

Усміхнулась Катерина,

Тяжко усміхнулась:

Коло серця — як гадина

Чорна повернулась.

Кругом мовчки подивилась;

Бачить: ліс чорніє,

А під лісом, край дороги,

Либонь курінь мріє.

„Ходім, сину! смеркаєть-ся,

Коли пустять в хату;

А не пустять, то й на дворі
Будем ночувати.
Під хатою заночуєм,
Сину мій, Іване!
Де-ж ти будеш ночувати,
Як мене не стане?
З собаками, мій синочку,
Кохай ся на дворі!
Собаки злі, покусують,
Та не заговорять,
Не розкажуть сьміючи ся...
З псами їсти й пити—
Бідна моя головонько!
Що мені робити?”

Сирота собака має свою долю,
Має добре слово в сьвіті сирота;
Його бють і лають, закують в неволю,
Та ніхто про матір на сьміх не пита.
А Йвася спитають, заранья спитають,
Не дадуть до мови дитині дожити.
На кого собаки на улиці лають?
Хто голий, голодний під тином сидить?
Хто лобуря водить? Чорняві байстрята...
Одна його доля — чорні бровенята,
Та й тих люде заздрі не дають носити.

IV.

По-під горою яром, долом,
Мов ті діди високочолі,
Дуби з гетьманщини стоять;
У яру гребля, верби в ряд.

Ставок під кригою в неволі,
І ополонка — воду брать.
Мов покотило червоніє,
Крізь хмару сонце занялось,
Надув ся вітер; як повіє,
Нема нічого, скрізь біліє,
Та тільки лісом загуло.

Реве, свище заверюха,
По лісу завило;
Як те море, біле поле
Снігом покотилосьь.
Вийшов з хати карбівничий,
Щоб ліс оглядіти,
Та де тобі! таке лихо,
Що не видно й сьвіта.
„Еге, бачу, яка фуга!
Цур же йому з лісом!
Піти в хату... Що там таке?
От їх до-сто біса!
Недобра їх розносила,
Мов сиравді за ділом.
Ничипоре! дивись лишень,
Які побілілі!”

— „Що, Москалі? де Москалі?”

— „Що ти? схамени ся!”

— „Де Москалі-лебедики?”

— „Та он, подиви ся!”

Полетіла Катерина

І не одягла ся.

„Мабуть добре Московщина

В тямку їй дала ся!

Бо у-ночі тільки й знає,

Що Москаля кличе”.
Через пеньки, заметами,
Летить, ледве дише.
Боса стала серед шляху,
Втерлась рукавами.
А Москалі їй на-зустріч,
Як один, верхами.
„Лихо моє! доле моя!”
До їх... коли гляне:
Попереду старший їде.
„Любий мій Іване!
Серце моє коханеє!
Де ти так барив ся?”
Та до його за стремена...
А він — подивив ся,
Та шпорами коня в боки.
„Чого-ж утікаєш?
Хиба забув Катерину?
Хиба не пізнаєш?
Подиви ся, мій голубе,
Подивись на мене:
Я Катруся твоя люба!
На-що рвеш стремена?”
А він коня поганяє,
Ніби-то й не бачить.
„Пострівай же, мій голубе!
Дивись, я не плачу.
Ти не пізнав мене, Іване?
Серце, подиви ся!
Єй-же Богу, я Катруся!”
— „Дура, атвясіся!
Вазьміте проч безумную!”

— „Боже мій! Івасю!
І ти мене покидаєш?!
А ти-ж присягав ся!”
— „Вазьміте проч! Что-ж ви сталі?”
— „Кого? мене взяти?
За-що ж? скажи, мій голубе!
Кому хоч оддати
Свою Катрю, що до тебе
В садочок ходила,
Свою Катрю, що для тебе
Сина породила?
Мій батечку, мій братіку!
Хоч ти не цурай ся!
Наймичкою тобі стану...
З другою кохай ся,
З цілим сьвітом!... Я забуду,
Що колись кохалась,
Що од тебе сина мала,
Покриткою стала...
Покриткою — який сором!
І за-що я гину!
Покинь мене, забудь мене,
Та не кидай сина!
Не покинеш? Серце моє,
Не втікай од мене!...
Я винесу тобі сина”.
Кинула стремена
Та в хатину.

Вертаєть-ся,
Несе йому сина;
Несповита, заплакана
Сердешна дитина.

„Ось-де вон, подиви ся!
Де-ж ти? заховав ся?
Утік! нема!... Сина, сина
Батько одцурав ся!
Боже ти мій!... Дитя моє!
Де дінусь з тобою?
Москалики! голубчики!
Возьміть за собою;
Не цурайтесь, лебедики!
Воно сиротина;
Возьміть його та оддайте
Старшому за сина!
Возьміть його!... бо покину,
Як батько покинув, —
Бодай його не кидала
Лихая година!
Гріхом тебе на сьвіт божий
Мати породила;
Виростай же на сьміх людям!”
На шлях положила:
„Оставай ся шукать батька!
А я вже шукала”.
Тав ліс з шляху, як навісна!
А дитя осталось,
Плаче бідне... А Москалям
Байдуже, минули.
Воно й добре, та на лихो
Лісничі почули.

Біга Катря боса лісом,
Біга та голосить;
То проклина свого йвана,
То плаче, то просить.

Та в яр... біжить, — серед ставу...

Вибігає на возлісься;
Кругом подивилась,
Та в яр... біжить — серед ставу
Мовчки опинилась.
„Прийми, Боже, мою душу,
А ти — моє тіло!”
Шубовствь в воду!... По-під льодом
Геть загуркотіло.

Чорнобрива Катерина
Найшла, що шукала.
Дунув вітер по-над ставом —
І сліду не стало.

То не вітер, то не буйний,
Що дуба ламає;
То не лихо, то не тяжке,
Що мати вмирає;
Не сироти малі діти,
Що неньку сховали:
Їм зосталась добра слава,
Могила зосталась.
Засьміють ся злії люде
Малій сиротині;
Вильле сльози на могилу —
Серденько спочине.
А тому, тому на сьвітї,
Що йому зосталось,
Кого батько і не бачив,
Мати одцуралась?
Що зосталось байстрюкові?
Хто з ним заговорить?

Ні родини, ні хатини;
Шляхи, піски горе...
Панське личко, чорні брови —
На-що? Щоб пізнали!
Змалювала, не сховала...
Бодай полиняли!

V.

Ішов кобзар до Києва
Та сів спочивати;
Торбинками обвішаний
Його повожатий.
Мале дитя коло його
На сонці куняє,
А тим часом старий кобзар
„Ісуса” співає.
Хто йде, їде, не минає;
Хто бублик, хто гроші;
Хто старому, а дівчата
Шажок міхоноші.
Задивлять ся чорнобриві:
І босе і голе.
„Дала”, кажуть, „бровенята,
Та не дала долі!”

Їде шляхом до Києва
Берлин шестернею,
А в берлині господиня
З паном і семєю.
Опинив ся против старців,
Курява лягає.
Побіг Івась бо з віконця
Рукою махає.

Дає гроші Івасеві,
Дивуєть ся пані.
А пан глянув — одвернув ся...
Пізнав препоганий,
Пізнав тії карі очі,
Чорні бровенята,
Пезнав батько свого сина,
Та не хоче взяти.
Пита пані: як зоветь-ся?
„Івась”. — „**Каной мілай!**”
Берлин рушив, а Івася
Курява покрила...
Полічили, що достали,
Встали сіромахи,
Помолились на схід сонця,
Пішли по-над шляхом.

Др. Іван Демянчук.

НІН І СЕМІРАМІДА.

(Переназ старинного сьвіта).

I.

Далеко на сході над берегами Евфрату і Тигру лежало в старині могуче королівство асирійське. Могучість його і слава зросла найбільше за короля Ніна. Всі народи між Середземним морем а Індом слухали його волі; корились перед ним Сирійці, Меди, Перси, Халдейці, Парти і як ще їх там називали. Лиш одні дикі Бактрийці не піддавались, хоть і як намагався Нін і їх підчинити своїй власті. Але і без них мав король немало працю. Нелегко приходило йому управляти такою безліччю ріжнородних народів. Тому поділив цілу свою державу на менші часті, провінції і над кожною такою частию поставив намісника, щоби в його імені удержував лад і супокій в краю і старався зібрати і вправити як найліпших жовнірів. На Бактрийців ладив їх король.

Таким намісником в Сирії був Оан, хоть злобні люди казали, що не він править краєм, а жінка його, Семіраміда. І правду казали. Семіраміда не була з тих жінок, що то лиш хазяйством займаються. Власти, панованя їй хотіло ся і хто зна, чи булаб стала жінкою Оана, як би не був намісником Сирії. Вже в діточім віці гордо позирала на свої товаришки і все вважала себе чимсь ліпшим, а в Аскалоні, її родиннім місті, говорили навіть люди, що Семіраміда не прийшла на сьвіт, як інші діти, але що принесли її на землю просто з неба голуби; а що голуби були слугами Деркетю, богині-опікунки Аскалону, то й богиню вважали її матірю. Як оно там по правді було, ніхто не вмів сказати, але вже се, що старий пастух овець, Сімас, у котрого Семіраміда ховала ся, щось про голуби часом згадував, заставляло людей дечого здогадувати ся.

А старий Сімас добре видів, як голуби богині знесли дитину на землю, як кормили її і гріли своїми крильцями, як приносили в дзьобах молока і поїли її. Старий зараз догадав ся, чия се дитина. „Але нащо людям розповідати? — думав — схоче богиня виявити походженє дитини, то найде вже якийсь на се спосіб”. Взяв отже дитину до себе і виховував як знайду, а на памятку її походженя назвав її Семірамідою, що й значить по нашому: голуб.

І росла маленька Семіраміда у свого опікуна і швидко вже стала вивисчатись над иншими дівчатами-ровесницями. „Я не така, як ви — казала з хмар я сюди прийшла і до хмар назад верну, але перше тут на землі простю мене чиню”. А перше

ришки не розуміли її і насміхались лиш над нею. Аж коли Семіраміда виросла і своєю красою причарувала намісника і він взяв її за жінку, тоді розяснилось їм в головах. „Ось і престол, про який нам говорила” — шептали між собою. А Семіраміда лиш сьміялась. „Не престол се — казала — се лиш перший ступінь до него”.

Довгий вже час була Семіраміда жінкою Оана коли захотілось їй побачити могучого короля, Нїна. Але Оан і чути не хотїв про подорож до Вавилону. „Як мені їхати — казав — коли тут власте мене держить. Без наказу короля нїяк мені покидати Аскалон”.

І Семіраміда мусїла ждати на ту щасливу хвилю, коли сам король накаже Оанови їхати до себе. Невдовзі надїя її сповнилася.

Ось Нїн рїшив ся ще раз ударити на Бактрийцїв. Розїслав отже послїв по всїх частях своєї держави з наказом, щоби кождий намісник зібрав що найлїпших і найхоробрїйших воїнів і спїшив мерщїй до Вавилону. Тут получить ся з великим військом і під проводом самого короля піде на ворога.

З великою радостю приняла Семіраміда ту вість. „Аж тепер — думала — буду в Вавилонї і побачу могучого короля над королями”. Але Оан знов противив ся. „Нас, мужїв, дотичить наказ — казав — король хоче видїти воїнів, а не безоружні жінки. Ти хиба й не гадаєш на правду зі мною їхати! Дому тобі пильнувати і щоденних робїт, а не їхати Бог зна' куди”.

Але не так легко було вибити Семірамідї з гони те члм чим неолчу нічку передумала і пере-

снила. Просила, благала, плакала навіть, щоб її Оан взяв зі собою, та дарма. Оан, хоть завсїгди сповняв всі забаганки своєї жени, тепер не дав упробсїти ся. „Жінки в воєнних виправах і непотрібні — казав — і ще до того клопоту з ними чимало”.

Не клопоти одначе були йому в голові, а слова Сїмаса, якими його наполохав, даючи йому Семірамїду. „Бери її — казав — коли маєш охоту, але се тобі раджу: Не показуй її ніколи на очи королеви, бо коли зйдуть ся Нїн з Семірамїдою, гірка буде тобі година, бідний Оане”. Отся пересторога стала тепер ще більше непокоїти Оана і тому був глухий на всі просьби Семірамїди.

А Семірамїда, видячи, що сльозами нічого не вдїє, пустила ся на підступ. Перед Оаном удавала, що вже покинула свій намір, їхати до Вавилону, але в душі роздумувала над тим, як би свого діпяти. І чим довше роздумувала, тим більша ненависть росла в її душі до того, що не хотїв вволити її волю, до Оана. Стала занедбувати ціле хазяйство і лиш сумувала та плакала. Дивували ся вірні служниці і не розуміли, відки бересь смуток у їх всемогучої панї. Аж одна з них, Аря, найлюбїйша Семірамїді, зважилась поспитати паню:

„Чому ви такі сумні, панї? Скажіть менї, що вас дїймає, а може я вам що поможу”.

„Не біль се, Аре, що заставляє мене плакати, се сльози безсильного гнїву. Не твоя сила, менї помочи. Але виджу нераз, що і ти плачеш. Скажи менї перше, що тебе болить, а я радше тобі поможу”.

„О, пані моя! — закликала урадована Аря. — Я знаю, що ти могуча і що одно твоє слово багато може у намісника. Коли ти схочеш, увільнить він мого дорогого Гідаспа. Тиж всьо у него можеж?”

„Так думаєш? — сказала Семіраміда. — А хто се той дорогий твій Гідасп?”

„То брат мій бідолашний, — відповіла Аря. — Ти знаєш, що король задумав війну і що наказав збирати воїнів. І мому братчикови прислали королівську зброю і наказали, щоб готов був, коли скажуть, до дороги, бо інакше жде його смерть. А він, біднятко, лиш шіснайцятий рочок скінчив; слабонький і ніжний як дитина. Деж йому до воєнних трудів? А бідна наша мати плаче та побиває ся, бо знає, що не видіти їй вже сина живого. Просила вже й намісника за ним, та він з глумом відказав: „А хтож має боротись за короля, як не мужі? Таки може як ти старі порохна?” — І розплакалась сердечна Аря.

Семіраміда не багато слухала спершу нарікання невірлиці, але де-далі стала над чимсь думати, походжаючи неспокійно по кімнаті. І коли Аря скінчила, спитала її:

„То кажеж, що твій брат слабій і ніжний?”

„Таж то хлопець ще, мало більший від мене. І коли правда, що наш король задумує війну з Бактрами, то не верне вже мій братчик до нас. Бо Бактри, то страшний нарід. Як не убіють його, то мучити будуть, язик йому вирвуть з горла і згине марно нещасний. Я Бактрів добре знаю. Коли я ще була мала, дуже мала, мешкали ми, тямлю, з нашим батеньком близько них, бо я з Партів, сусі-

як з криці; а шкіра тверда, як ріг. Ніхто їх не зможе, хиба хто знати-ме спосіб, як їх одоліти, але се тайна. Я лиш случайно про неї дізнала ся, коли ще була у батенька. Відтак батенька убили Ассирійці, а нас забрали і продали в неволю. Я й забула була всьо, але тепер нагадала собі.”

От так торкотіла Аря, а Семіраміда мало що їй чула з того. Одна думка не сходила їй з голови, хоть ще й сама її бояла ся.

„Отже молодий твій брат? — спитала ще раз. — Мабуть я тобі поможу”. Подивила ся трівожливо довкола себе, а відтак положила палець на устах на знак тайни і сказала: „Ходи зі мною до малої комнати, щоб нас ніхто не чув. Тепер тобі розкажу мою журбу”.

II.

Прийшов день, в котрім мало військо вийти в дорогу до Вавилону. Окружений полководцями стояв Оан на горбку і вдоволений дивив ся, як перед ним переходили що раз нові ряди добре уоружених, хоробрих воїнів. Найбільше подобав ся йому Гідасп. Правда, шолом закривав його молодече лице, але зате струнка і гнучка стать так і приковувала до себе зір намісника.

„Ось як ошукати хотіла мене його мати — думав. — Казала, що він слабовитий дїтвак, а то воїн, аж очи бере до себе. От таких мені більше, а король був би певно вдоволений.”

З найліпшими надіями вів Оан своє військо, аж прийшов до королівської столиці Тут почув ся

Його відділ з прочим війском і вкортці рушили всі на ворога.

Границю перейшов король без перешкоди, аж коли опинили ся під Бактрою, столицею краю, заступила їм дорогу ціла ворожа сила. І правду оповідала Аря Семіраміді. Бактри се був дивний нарід. З природи вже сильнійші і витревалійші від інших народів Сходу, мали ще й ту прикмету, що віра їх казала їм не бояти ся смерти. „Смерть за вітчину — учив їх король Зороастер — нехай не буде тобі страшна, бо велика нагорода жде тебе на тамтім світі”. Богом Бактрів був огонь; в таборі палили ся безустанно огні, а вид їх додавав умученим нової сили і відваги. Бо огонь-ясність був знаком, що бог їх не упав в борбі з ворогом своїм, темнотою, що має силу і їм pomoже. Натомісь коли огонь погас, було се зловіщим знаком, що ворожа темнота бере верх над богом—ясністю, а коли ще таке стало ся в ночі, переймав всіх ляк і зневіра. І се як раз було тою тайною, про котру згадувала Аря. Не дивота отже, що ніякий ворог не міг Бактрів одоліти: ніхто не знав, що їм є найстрашнійше.

А тимчасом облога міста тягнула ся вже тридцятий день. Жовнірам опадали руки з умученя і зневіра огортала їх серця, бо виділи, що найбільші їх зусилля розбивають ся о хоробрість Бактрів. І короля ймила безсильна лють, що не може покорити одного міста. Тридцятого отже дня присяг в душі, що доти не буде їсти і спати, доки не дістане в свої руки міста; а до всіх полководців післав слуг з наказом, що наколи до слідуячого сходу сонця не добудуть твердині, не дочекають вже ве-

Ляк пішов по цілім таборі. Полководці, видячи смерть перед собою, як могли додавали жовнірам відваги, то обіцяючи нагороди, то грозячи. Але й самі вони не вірили, щоби в однім дні удалося їм зробити те, чого в трийцяти не змогли. Всі вони знали, що, доки не дістануться на мур, доти й місто не буде їх. А мур був високий на 30 стіп і стерегли його як день так ніч хоробрі Бактри.

В однім лиш місци був мур попуканний і пощерблений так, що в ночі можнаб було на него по дірах видрапати ся. І облягаючі вже нераз сего трібували, але безуспішно: діри були за малі на великі жовнірські ноги, тим то ще доси ніхто не міг добре утримати ся. Оден лиш був в ассирійським війську жовнір, котрого ніжна нога могла вигідно стати в дірах — і сей жовнір мав принести королеви побіду.

*
*   *

В холоднім гаю спочивали в глибокім сні жовнірі. Дві години позволили їм полководці відпочати, бо перед сходом сонця мали ще раз, вже в послідне, ударити на місто. Така була воля короля, а їй всі мусіли коритись. Полководці не могли спати; знали, що міста не добудуть, а тогди?... Король додержить слова і наложать головами за незавинену вину.

Не спав і молодий Гідасп, немов чогось дожидаючи. І ось серед глибокої тишини злетів до него з неба голуб, пошептали щось зі собою і Гідасп підняв ся на ноги. Відтак збулив десяткох това-

ришів і пішли разом д' містови. Дорогу вказував їм голуб, аж прийшли до того місця, де мур був попуканий. Тихенько, мов кіт, виліз Гідасп на мур, спустив відти плетену драбинку і всі товариші були вмить на мурі.

Ціле місто спало спокійно, уповаючи на свої високі мури. Навіть сторожі при сьвятих огнях здрімали ся. Товариші Гідаспа зійшли на долину і мерщій погасили всі огні. Темнота покрила ціле місто, а високо на мурі стояла чорна стать, грізно відбиваючись в темряві. То стояв Гідасп. Страшний ляк впав на сторожі, коли прокинули ся і побачили довкола себе штьму, а на мурі чорне явище. З криком кинулись утікати з міста; за ними побудились мешканці і переконані, що бога їх, яєність, побідив злий дух темряви, кинулись і собі втікати, полишаючи за собою нещасне місто і злого духа на його мурі. Без памяти бігли всі на схід сонця, до ясности, аж і сліду по них не стало.

Ассирійці стояли, як вкопані. „Що стало ся? — шептали трівожно. — Чи се не підступ який або чари?“ І не сьміли входити до міста, хочай ніхто їм не боронив. Ненадійна утеча непобідимого до тепер ворога була для них незрозуміла. Лиш один Гідасп розумів всьо: з палаючими очима стояв все ще високо на мурі і позирав на пусе місто. І ось зійшло сонце і озарило своїми лучами струнку стать, а відбиваючись в блискучім шоломі і панцирі, окружило сяєвом молодого жовніра. Всі закричали радісно в його честь; вожди витали в нїм спасителя свого, а жовнірі свого хороброго товариша. Гідасп підняв високо в веру шолом на знак по-

дяки і притім відслонив голову, зачесану на подобу сирійських жінок.

„Що се за жінка на мурі в збруї жовніра? — спитав король, що тимчасом надіхав був, здивований тим, що стало ся. — Жінка уоружена та ще й сирійська? Відки вона тут?” — Підіхав ближше конем, жінка обернула ся і очи Ніна і Семіраміди стрітили ся зі собою.

„Сеж найгарнійша жінка, яку мені довело ся бачити — думав король.

„Сповнені мої мрії — думала Семіраміда — бо ось бачу наймогутнійшого короля”.

І довго стояли обоє непорушно. Здавалось, що король забув про ціле своє окружене і про все, що сталось. Вкінци отямив ся.

„Що се за жінка? — повторив. — Покличте мені Оана, намісника Сирії, бож вона Сирійка”.

А Оанови вже давно почорніло в очах, скоро лиш побачив свою жінку на мурі. Вмить зрозумів підступ і мов опир стали йому в душі слова Сімаса і давили його і мучили. „Біда тобі, Оане, скоро зійдуть ся Нін з Семірамідою!” — так і звучало йому в ухах. Угинались під ним коліна і тряс ся зі страху, коли став перед королем.

„Гарні у вас жовнірі в Сирії — глузував король. — Що се за жінка там на мурі?”

„Се — се — Гідасп, син Гіяпата” — відповів, тремтячи Оан, хоть добре видів, що нічого йому не допоможуть викрути.

„Таж се його жінка” — шептали все голоснійше полководці, аж учув і король.

„То так у вас стереже ся жінок — відозвав ся Нін; — встидай ся, Оане! Не варт ти такої жін-

ки! Від тепер вона моя жінка, а ти вертай мерщій до Сирії, щоб і інші жінки тобі не повтікали.”

Тимчасом зійшла з муру Семіраміда і приступила до Оана:

„Вертай до дому, бідний Оане і не побивайся смутком; не твоя в тім вина, а судьби, котра призначила мені стати королевою. Про се я давно вже знала.”

III.

Семіраміда стала отже королевою і вже по кількох днях так вжила ся в свою нову гідність, як колиб ніколи нічим иншим не була, лиш королевою могучої держави. Правдива розкіш аж тепер переповняла її серце, що може також правити державою, бо Нін, як передше Оан, засліплений її красою, об нічим і не думав, як лиш об тім, щоби його пані була все вдоволена.

А Семіраміді що раз нові забаганки приходили до голови і що лиш загадала, мусіло сейчас сповнитися.

Із усіх міст держави найбільше припав їй до вподоби Вавилон. Місто лежало в гарній околиці над берегом Евфрату і дуже надавало ся на постійну столицю. І Семіраміді захотілось зробити Вавилон таким красним та чудним містом, щоби довго по її смерті голосив її славу будучим поколінням.

Король окружив свою жінку всім, чого лиш забажнути можна. Цілі громади невільників чекали на її прикази, щоби їх сейчас сповнити; наймудріші в державі учені віщуни мали королеву забавляти, коли би їй нудьга насіла.

В гарячий день стояли при ній Араби і великими вахлярами відганяли від неї влізливі мухи і називали холод. А мудрий Гудса оповідав їй про чудні події або про цікаві річі, які сам бачив: про злого Іздубара, що в ночі забирає малі діти, про індійські мурашки, величини пса, що стережуть в пустині скарбів. А Семіраміда радо його слухала, бо чудно знав оповідати.

Раз оповів їй про камінь, який бачив в арменських горах підчас одної своєї подорожи. Той камінь мав подобу обеліска, людськими руками зробленого. Дуже гарно виглядав би в місті, бо там в горах на красі не розуміють ся.

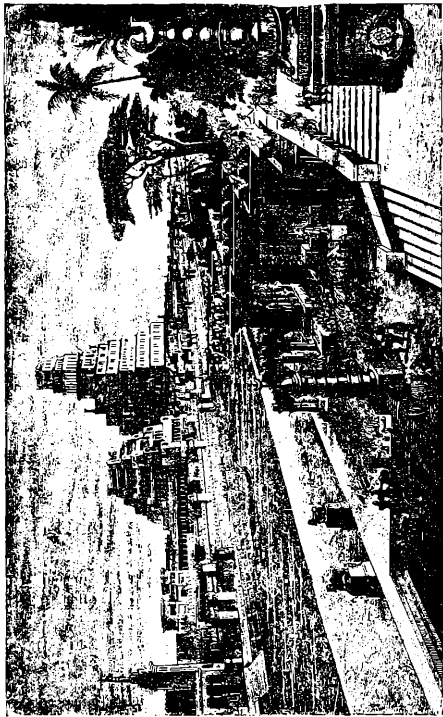
Єще того самого дня попросила Семіраміда короля, щоби спровадив той камінь до Вавилону. Король дуже утішив ся, що може сповнити якесь бажанє жени. Сейчас післав в арменські гори найзручнійших майстрів з робітниками і вючними звірятами, а за кілька днів стояв вже камінь в Вавилоні. Як мала дитина заплескала Семіраміда в руки, коли побачила обеліск, украшений цвітами. „То дуже мило — думала — коли так кожду забаганку сповняють”.

Інший раз прийшла Семіраміді гадка, окружити Вавилон муром. Сказала отже до короля:

„Отсе минуло як раз 480 днів, від коли ми стали мужем і женою. Вибудуй на памятку того дня мур довкола міста на 480 стай*) довгий, а такий широкий, щоби могли на нім їхати побіч себе два вози, на однім я, а на другім ти”.

---

*) 15.000 кроків.

Старинный Вавилон.

„480 стай? — спитав здивований король. — Сеж трохи за довгий мур на наше місто. Можеб трохи коротший?”

— „Ні — стояла при своїм Семіраміда. — Мусить бути довгий на 480 стай.”

І поставила на своїм. Король не міг відказати, хоть і як дивною видалась йому просьба жінки.

По недовгім часі був мур готовий. З нагоди укінчення роботи король устроїв велике сьвято і перший раз обїхав по мурі місто; він в однім возі з золотом, а Семіраміда в другім побіч него. Семіраміда ясніла золотом і дорогими камінями і весело всьміхалось її личко; король також сіяв, але лице його було сумне і поважне: перед очима стояли йому ті сотки робітників, які з надмірної праці в день і в ночи при роботі погинули. Однак потїшався тим, що тепер вже не захоче ся його любій жіночїї знов чогось незвичайного.

Та недовго тїшив ся. Семіраміда забрала ся тепер до королївської палати. Двір короля небогато чим відріжняв ся від інших домів, а се як раз не подобалось королевій. До того палата складала ся з двох частий, переділених від себе Евфратом, що знов було не вигідне. Семіраміда забажала отже, получить ті дві часті зі собою і то підземним коритарем попід Евфрат.

Але тепер вже король призадумав ся, бо робота видала ся йому за тяжкою. Став проте відводити королеву від тої гадки:

„Погадай лиш, люба — казав — кілька людей погинуло при будові муру, а кілька стало каліками. Нарід зачинає вже голосно нарікати на сі

тягарі, а се не добре, коли піддані нарікають на свого короля”.

Се було Семіраміді зовсім рівнодушне: що обходить її, доньку богині, чи якийсь там нужденний Ассирієць вдоволений чи ні. Їй хочеть ся мати величаву палату і мусить її дістати. І доти підлещувала ся та піддурювала короля, аж згодив ся на те, щоби зачати украшувати палату. Підземного коритаря мусіла Семіраміда на тепер зречи ся.

Так отже зачала ся робота коло перебудови обох палат. Семіраміда сама всего дозирала, тим більше, що король мусів на довший час виїхати до далекої провінції для поладнання там державних справ. Се було Семіраміді дуже на руку. Як тільки король відїхав, казала залишити будову палати, а взяти ся до копаня підземного коритаря.

Не легка була се праця. Перше треба було виконати Евфратови нове русло, щоби туди звернути його води на час будови коритаря, а відтак аж зачати властиву роботу. Забрало се тільки часу, що ледви укінчили копанє русла, прийшла вість, що король вертає. „Щож тепер робити? Залишити роботу? — думала Семіраміда. — Ні! скоро тепер не вибудую коритаря, то відтак король певно не позволить на се”.

І казала працювати дальше. З державної скарбниці забрала всі дорогоцінності і роздала їх поміж нарід, щоб лиш працював з усіх сил, а кого і се не заохотило, того спроваджувала силоміць до праці. І працював цілий Вавилон. Не лиш мушцини, а й жінки та діти докладали своїх сил, щоби довершити будову. По сімох днях робота була покінчена. Коли на вавилонській рівнині показав

ся повертаючий король, піднесли ся тамі, що стримували воду Евфрату, ріка влила ся в своє давне русло і закрила під своїми філями підземний перехід.

Король не міг здержати гніву, коли побачив, що стало ся: не пошановано його волі, ще й знищено цілий державний скарб. Заборонив королеві показувати ся собі на очи і покляв ся, що, доки він королем, не прийде ніколи до нової будови.

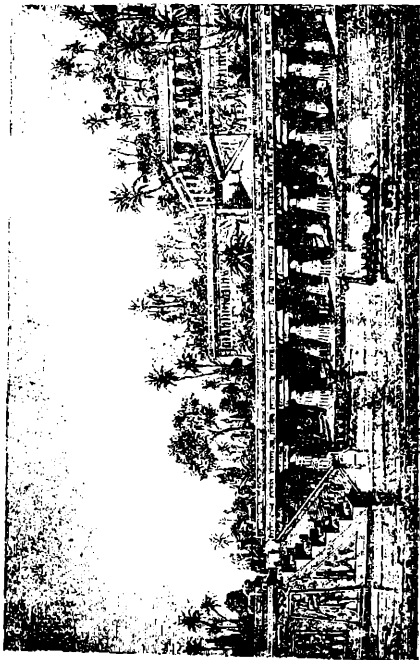
Роки минали, а Семіраміда не мала відваги приступити до короля з новими бажаннями. А позаяк жадоба твореня все нових річий не давала їй ніколи супокію, стала украшати околиці Вавилону красними городами і пальмовими гаями. І якийсь час тішила ся тим, як в її очах росли гаї і що раз красше розвивались. Але раз розповів їй Гудса, що також Єгиптяни і Жиди мають такі городи і гаї. Від тогди стала Семіраміда роздумувати над тим, як би сотворити такі городи, яких ніхто не має на землі.

„Чиж я не донька хмар? — думала. — Мають сини землі свої городи на землі, то я повинна їх мати в хмарах. А позаяк не можу їх прикріпити до неба ланцями, то заложу їх на високих стовпах над землею”.

І змалювала собі в уяві чудовий образ таких городів: одна тераса*) пне ся над другою все вище в гору, в хмари; на кожній терасі інші рослини

---

*) Тераса. насип з землі або каменя.

Городи Семіраміді.

і дерева, з усіх країв позбирані. Ні одної не сьміє бракувати в її городі.

З кожним днем жадоба мати такий город збільшалась. Вкінці зважила ся Семіраміда виявити усьо королеви. Але се вже не був давний Нін, готовий сповнити всі забаганки. Коротко і грізно наказав жінці вибити собі з голови всякі мрії, а більше й слухати не хотів.

Се цілком не подобало ся Семіраміді.

„Скоро мені не вільно нічого бажати — думала — то я вже не королева. Що мені по королівським вінци, скоро не можу робити нієля моєї вподоби. А прецінь мені призначено панувати; так, призначено. Колиж не можу панувати з Ніном, то мушу без него, сама. Я жінка, але чую в собі досить сили, правити навіть такою державою, що тягне ся від Середземного моря до Інду”.

І знов, як колись з Оаном, прикинулась перед Ніном, що вже залишила гадку за всіячі городи. Удавала веселу і вдоволену і що раз краще одягалась і примилювалась королеви, щоб вернув їй свою ласку. І красою своєю так причарувала знов короля, що одної днини сказав:

„Бажай, чого хочеш, а всьо для тебе зроблю”. Утішена Семіраміда не надумувала ся довго:

„Відступи мені на один день правління державою — просила. — Лиш на один день. Я буду дуже чемна і навіть не запоряджу ніяких нових будівель”.

Король згодив ся і жартом вложив їй навіть на голову свою корону. Сего лиш королева чекала Сейчас казала окувати Ніна в кайдани і вки-

нути у в'язницю, а всім підданим оголосила, що тепер вона королевою і що лиш її мають слухати.

IV.

Семіраміда стала отже необмеженою панею над цілою державою, над Ассирійцями, Медами, Персами, Партами і іншими підбитими народами. Тепер могла робити, що їй подобало ся і заложити городів, скільки лиш хотіла. Сотки тисяч рук мала на свій приказ: пійшов наказ і всі ймили ся роботи.

Довгі ряди високих стовпів камінних виростили, як дерева з землі; на тих стовпах спирали ся знов стовпи і так що раз висше в гору, аж будова була такою високою, що орли прилітали, щоб будувати там свої гнізда, як в горах. На стовпах побудували тераси, наносили на них плодovитої землі і засадили рослини з усіх країв. Королева розіслала в усї части своєї держави післанців, котрі з усіх усюдів попривозили, що котрий край родить. З Сирії привезли величаві кедри, з Медії гранатові дерева, з околиць Екбатани корчі перських яблук. А котра країна не могла дати своєї рoстинности, послали скали, як Арменія. Поміж тими скалами засадили колючі кактуси, що в ночі при сьвітлі місяця кидали свої фантастичні тіни на гірські стежечки. З срібних рур витікала вода і вливалась в білі мраморні збірники, а сонце відбивалось в її чистім зеркалі такими чудними красками, як колиб хотіло ще більшого чару додати городови. Пави з пестрими хвостами і рай-

малі сьвятині Сонця, в котрих Семіраміда любила пересиджувати. Високо в хмари стріляли пальми і кипариси і з далека вже впадали в око купців, щб приїздили з далеких країн до столиці. І один другому вказував пальцем чудо сьвіта, висячі городи Семірамідн.

А королева тїшила ся тим подивом, з яким дивили ся піддані на її діло і говорила:

„Так я хочу, щоби з далеких сторін приїздили подорожні, оглядати се чудо; а коли вже камінь на каменн не остане, будучі покоління будуть оповідати собі мов байку про мої городи і стане ім'я моє безсмертним”.

Королева була щаслива. Що дня похожала по своїх городах, а цьвіти хилили перед нею головки і видавали ще сильнійший і красший запах. А серед всіх тих красот найкрасшою все була королева, така сама, якою була колись в Сирії. Много, много років від того часу минуло, а королева все була молодою і сьвіжою.

„Вісімдесять вже разів овіяли мене осінні вітри — говорила Аря, вірна слуга Семірамідн. — Стара вже я стала і немічна, а ти, панї, все молода”.

„А я також вісімдесять вже разів бачила, як цьвіти на весні розцвітають — відповіла Семіраміда. — Вісімдесять вже разів подував на мене весняний вітрець. Але старою я ніколи не буду”.

А піддані шептали між собою: „Королева не може постаріти ся і не може умерти; вонаж дочка Держето”.

І нераз єще гуляли над землею осінні вітри

яв весняний вітрець і додавав нової краси молодечої все молодій Семіраміді.

Аж раз зняв ся сильнійший вітер із заходу і гнав перед собою клуби хмар на схід сонця. А в хмарах тих щось рухалось і шуміло, як лопіт крил. І летіла хмара понад сирійські гори і арабську пустиню, аж опинила ся над Евфратом, над всіячними городами і окружила сьвятиню, в якій спочивала Семіраміда. Були се ісланці Деркетю, голуби, що прилетіли забрати доньку богині.

Мешканці Вавилону побачили, як стадо голубів окружало що раз тіснійше сьвятиню. Зі страхом кинулись бічи королевій на поміч, але було вже за пізно. Перед сьвятинею сиділа згорблена Аря, а в її ногах лежав королівський плащ.

„Де твоя пані? Де королева?“ — допитувались стрівожені.

„Нема її — простогнала Аря. — Там в гору забрали її голуби. Ось високо в хмарах еще маячіють“. І заплакала стара, опущена Аря...

ЛИСТ ТУРЕЦЬКОГО СУЛТАНА ЗАПОРОЖСЬКИМ КОЗАКАМ.

— 0 —

Я, Султан Мухамед, брат сонця і місяця, внук і намісник Божий, державець царств — Македонського, Вавилонського, Єрусалимського, Великого і Малого Єгипту, Цар над царями, державець над державцями, надзвичайний лицар, ніким непоборимий вояка, пестун самого Бога, надія і утіха Мусульманів, острах і великий оборонець християн, наказую вам, Запорозжські козаки, з доброї волі піддайтеся мені без суперечки і мене вашими наскоками не беріться турбувати.

Султан Турецький Мухамед IV.

ВІДПОВІДЬ ЗАПОРОЖСЬКИХ КОЗАКІВ ТУРЕЦЬКОМУ СУЛТАНОВИ.

Ти шайтан Турецький, проклятого чорта брат і товариш і самого Люципера секретар. Якій ти в чорта лицар? Не будеш ти годен спнів християнських під собою мати. Твого війська ми не боїмось, землею і водою битимемось із тобою. Вавилонський ти кухар, Македонський колесник, Єрусалимський броварник, Олександрійський козолуц, Великого і Малого Єгипту свинар, армянська свиня, Татарський сагайдак, Каменецький кат, Подільський злодіяка, самого гаєспіда внук и усього світу і підсвіту блазен, а нашого Бога дурень. Числа не знаємо, бо календаря не маємо: місяць у небі, рік у книзі, а день такий у нас, як і у вас, — поцілуй за се ось куди нас...

Кошовий отаман Іван Сірко з отоманею і зо всім старшим і меншим Дніпропронизовим війська Запорозького товариством.

Тільки здорові родичі можуть мати здорові діти: Коли родичі п'яниці, отже їх тіло не є здорове, то — природна річ — їх діти не можуть бути здорові ні на душі ні на тілі. Показуєть ся, що найбільший процент калік, хирляків, бортаків т. є.

Діти алькоголіків.

ідіотів, епілентиків*) і т. и., се всьо діти алькоголіків**). Алькоголізм у родичів відбиваєть ся на дітях аж до четвертого покоління! Отже хто уживає алькогольних нап'янків, той тяжко кривдить не лиш себе, але й своїх потомків до четвертого покоління!

*) То є така, ~~хвороба~~ ~~на~~ ~~головачку~~.

***) Алькоголік — ~~хвороба~~ ~~на~~ ~~п'яницю~~.

